

УДК 364.632-027.553

Косенко С. С.
Національна академія внутрішніх справ

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї, ЙОГО ВИДИ ТА МОТИВИ

Сімейне насильство охоплює протиправні дії одного члена сім'ї стосовно іншого члена, або декількох членів цієї сім'ї.

Розглянуто чотири види насильства в сім'ї: фізичне, сексуальне, психологічне, економічне. Також спробували виокремити групи мотивів які спонукають злочинця вчиняти насильство проти членів своєю сім'ї.

Зазвичай вчиненню в сім'ї насильницьких злочинів передують багаторазові конфлікти і скандали, які систематично повторюються. Зрозуміло, що знаючи про мотиви вчинення насильницьких злочинів в сім'ї, можна виявити причини їх вчинення і, відповідно, визначити заходи їх попередження.

Ключові слова: сім'я, насильство в сім'ї, види насильства в сім'ї, мотиви вчинення насильства в сім'ї.

Насильницькі злочини які вчиняються в сім'ї представляють підвищену суспільну небезпеку. Вдосконалення правової оцінки насильства в сім'ї багато в чому залежить від усвідомлення громадськістю та самими жертвами того, що насильство в сім'ї є злочином.

Питаннями проблеми насильства в сім'ї займалось багато вітчизняних і зарубіжних фахівців з різних галузей права: О. Б. Андрєєва, А. А. Аносенкова, О. М. Бандурка, Є. О. Безсмертний, Ю. П. Битяк, А. Б. Благая, О. В. Бойко, А. С. Васильєв, Т. І. Возна, В. В. Голіна, І. П. Голосніченко, В. Д. Губін, І. Н. Даньшин, О. М. Джужа, В. І. Женунтій, А. Ф. Зелінський, А. М. Ковальов, В. М. Кудрявцев, А. П. Огурцов, Н. П. Осіпов, Д. В. Рівман, В. О. Туляков та інші провідні вчені.

Сім'я – це особливий суспільний механізм, що передбачає стосунки між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, родиною, які пов'язані не лише спільністю побуту, але й засновані на взаємній моральній відповідальності і взаємоповазі. Разом з тим, в умовах економічної, соціальної кризи, руйнуванні моральних цінностей, інститут сім'ї також зазнає згубних впливів і може перетворитись в осередок насильства.

Загальновідомо, що основною ланкою суспільства є сім'я. В ній закладаються основи буття людини, а також її духовні, світоглядні, моральні якості. Від благополуччя родини багато в чому залежить моральний стан суспільства. Нажаль, для чималої кількості наших співгромадян природне бажання знайти сімейний спокій залишається нездійсненою мрією.

За визначенням Закону України “Про попередження насильства в сім'ї”, який Верховна Рада України ухвалила 2001 року, насильство в сім'ї – це будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Не рідко трапляється, що насильство не є окремим протиправним актом, перетворюється у тривалий процес, який може тягнутись роки. Сімейне насильство

охоплює протиправні дії одного члена сім'ї стосовно іншого члена, або декількох членів цієї сім'ї.

Відповідно до сімейного законодавства, сім'єю визнається первинний і основний осередок суспільства. Сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки.

Соціологи сім'єю визнають соціальну групу, яка заснована на родинно- кровних зв'язках, що регулюють стосунки між подружжям, батьками, дітьми та іншими родичами.

У Законі України "Про попередження насильства в сім'ї" до членів сім'ї відносять осіб, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої чи не прямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Існують такі види домашнього насильства: фізичне насильство в сім'ї – це навмисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень одного члена сім'ї іншому, яке може призвести чи призвело до порушення нормального стану фізичного чи психічного здоров'я або навіть до смерті потерпілого, а також до приниження його честі та гідності. Фізичне насильство супроводжується будь-якими насильницькими діями проти члена сім'ї, може виражатись у вигляді штовхання, щипання, ляпасів, нанесення подряпин, спричиненні опіків, укусів, ударів руками, ногами, різними предметами, а також їх кидання, смикання за волосся, позбавлення їжі або води, удушення, залишення в замкнутому просторі (будь-яка кімната, комора, шафа тощо). Перелік дій які можуть бути виконані під час заподіяння фізичного насильства необмежений, вони розрізняються за розміром завданої фізичної шкоди потерпілому.

Сексуальне насильство в сім'ї – це протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканність іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенні до дитини, яка є членом цієї сім'ї.

При сексуальному насильстві наявний факт примусу жертви до статевих зносин. Кримінальне законодавство України передбачає статеву свободу для повнолітніх і статеву недоторканність для осіб, які є неповнолітніми. Під статевою свободою розуміється право повнолітньої і психічно здорової особи самостійно обирати партнера для статевих зносин і не допускати примусу в цій сфері.

Під зґвалтуванням слід розуміти природні статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілого. Фізичне насильство при зґвалтуванні може полягати у нанесенні побоїв, ударів, позбавленні або обмеженні особистої волі, заподіянні тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості тощо. Фізичне насильство допомагає злочинцеві подолати опір жертви злочину. Також винна особа може застосовувати погрозу застосування фізичного насильства, залякування, демонстрація зброї тощо.

Особлива гострота даної проблеми виникає коли статеве насильство відбувається в сім'ї по відношенню до неповнолітніх або малолітніх членів сім'ї. Дитина в силу свого віку, психічного та емоційного стану не може розуміти характер і значення вчинюваних з нею дій, а навіть якщо і усвідомлює це, не може чинити опір насильникові.

Окрім зґвалтувань існують ще й інші види протиправних посягань сексуального

характеру, які також можуть поєднуватись із застосуванням фізичного насильства, погрозою його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи, це насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, примушування до вступу в статевий зв'язок, статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, розбещення неповнолітніх.

Психологічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю. Під час психологічного насильства відбувається висловлюваннями винною особою негативної оцінки члена своєї родини, її якостей, поведінки, вчинків. Такі висловлення принижують самооцінку, честь та гідність підриває авторитет жертви даного насильства перед іншими членами родини. Мета даної поведінки полягає в тому, щоб контролювати інших, а мотиви такої поведінки відомі, винна особа за рахунок інших членів сім'ї приховує свою невпевненість, неприємності на роботі, матеріальні проблеми і так далі.

Ще одним різновидом насильства, яке можливе в сім'ї – це економічне насильство. Під економічним насильством можна розуміти умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу, медичного забезпечення, освіти чи будь якого майна чи коштів, на які за законом потерпілий має право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Нажаль, при скоєнні насильства в родині, злочинець має різну мотивацію. Він хоче спричинити біль, страждання, шкоду, це обґрунтовується бажанням злочинця зняти свою емоційну напругу яка накопичилась через свою неспроможність утримувати сім'ю, через неприємності на роботі, можлива помста за зраду, за попередні образи з боку потерпілого, за знущання над ним у дитинстві, бажання позбутися потерпілого або пов'язані з ним турботи тощо.

Також є внутрішні мотиви, які спонукають особу вчиняти насильство в сім'ї – це бажання підняти свій авторитет в родині, бажання головувати, підчинити своїй волі інших членів сім'ї, помститися одним членам сім'ї за образи, що виникли в результаті конфліктів з іншими членами родини.

Ще є окрема категорія злочинців, які мають корисні мотиви при вчиненні насильницьких дій проти членів своєї родини. Під впливом таких мотивів перебувають особи, які мають страх втратити можливість користування житлом або іншим майном, бажання висилити потерпілого з помешкання, також можливе на ґрунті розділу спадщини тощо. Частіше за все насильницькі злочини в родині трапляються з ціллю отримати кошти на купівлю спиртного, наркотичних засобів і так далі.

Можна також виокремити мотиви, при яких нападник, після того як був систематично жертвою, захищався з бажання припинити напади, приниження, побої зі сторони потерпілого як проти себе так і проти інших членів родини.

Зазвичай вчиненню в сім'ї насильницьких злочинів передують багаторазові конфлікти і скандали, які систематично повторюються. Зрозуміло, що знаючи про мотиви вчинення насильницьких злочинів в сім'ї, можна виявити причини їх вчинення і, відповідно, визначити заходи їх попередження.

Причинами ж того, чому жертви не подають скарг у зв'язку з насильством, є тиск суспільних і родинних обставин та бажання зберегти відносини. Культурні та релігійні традиції також присутні серед перешкод, що ускладнюють боротьбу з насильством. Вдосконалення правової оцінки насильства в сім'ї багато в чому залежить від усвідомлення громадськістю та самими жертвами того, що насильство в сім'ї є злочином.

Косенко С. С. Насилие в семье, его виды и мотивы.

Семейное насилие охватывает противоправные действия одного члена семьи относительно другого члена или нескольких членов этой семьи. Рассмотрено четыре вида насилия в семье: физическое, сексуальное, психологическое, экономическое. Также выделили группы мотивов, которые побуждают преступника совершить насилие против членов своей семьи.

Обычно совершению в семье насильственных преступлений предшествуют многократные конфликты и скандалы, которые систематически повторяются. Понятно, что зная о мотивах совершения насильственных преступлений в семье, можно выявить причины их совершения и, соответственно, определить мероприятия по их предупреждению.

Ключевые слова: семья, насилие в семье, виды насилия в семье, мотивы совершения насилия в семье.

Kosenko S. Violence in family, his kinds and reasons.

Domestic violence embraces the criminal actions of one family member in relation to other member, or a few of this family members. Four types of violence are considered in family: physical, sexual, psychological, economical. Also tried to distinguish the groups of reasons that induce a criminal to accomplish violence against members of his families. Usually in family of crimes of violence frequent conflicts and scandals that recur systematically are preceded by a sequence. Clear that knowing about reasons of commission of crimes of violence in family, it is possible to deduce reasons of the commission and, accordingly, define the measures of their warning.

Keywords: family, violence in family, types of violence in family, reasons of commission of violence in family.

УДК 343.232 (477)

**Краснопольська Л. П.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

**ІНСТИТУТ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНИ
В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ УКРАЇНИ**

Одним із найважливіших нововведень Кримінально-процесуального кодексу України є запровадження інституту кримінального провадження на підставі угод. Закріплення в кримінальному процесуальному законі інституту кримінального провадження на підставі угод є прогресивним кроком України на шляху до європейських і загальноприйнятих в світі стандартів кримінального судочинства. В статті розглядається особливості процедури укладення угоди в кримінальному провадженні. А також можливість застосування угод щодо декількох обвинувачених. Досліджується питання процесуальної самостійності осіб, які в праві ініціювати укладення угоди про примирення. В статті автор дає власне визначення угоди про примирення. Автор робить висновок, що реалізуючи своє право на укладення угоди у кримінальному провадженні, сторони повноважні діяти лише у межах та у спосіб, передбачені КПК України. Законом визначено достатньо засобів захисту прав та інтересів підозрюваного (обвинуваченого),